

DISSERTATIO
INAUGURALIS MEDICA
DE
SCIRRHO, ET CANCRO
UTERI

QUAM
SENSU ET AUCTORITATE

MAGNIFICI DOMINI
PRAESIDIS, ET DIRECTORIS
SPECTABILIS AC PERILLUSTRIS
DOMINI DECANI
NEC NON CLARISSIMORUM D. D. PROFESSORUM
PRO GRADU
MEDICINAE DOCTORIS

OBTINENDO

IN ALMA AC CELEBERRIMA UNIVER. HUNGARICA PUBLICAE
ERUDITORUM DISQUISITIONI SUBMITTIT

FRANCISCUS XAV. HUBERTH.

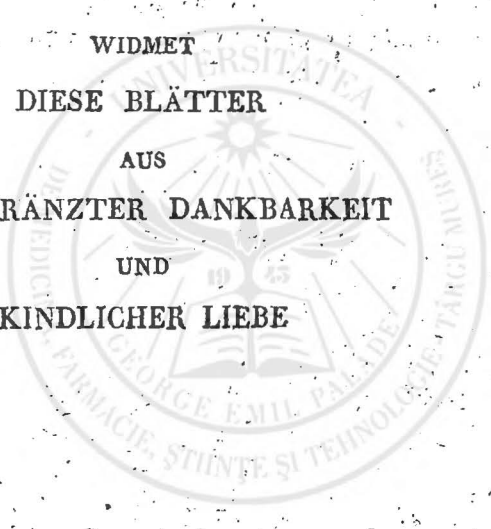
HUNGARUS TYRNAVIENSIS

In Theses adnexas disputabitur, in Universitatis Palatio
dic mensis Maji 1833.

BUDA E,
TYPIS REGIAE UNIVERSITATIS HUNGARICAE.

SEINEN
INNIGSTGELIEBTEN ELTERN

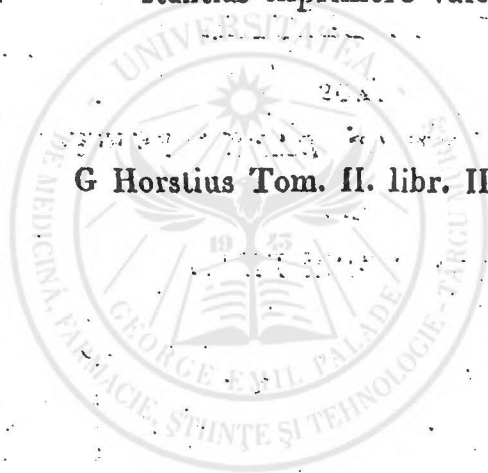
WIDMET
DIESE BLÄTTER
AUS
UNBEGRÄNZTER DANKBARKEIT
UND
KINDLICHER LIEBE

DER
VERFASSER.

Citius namque verba, conatusque scribendi defutura
sunt, quam ut omnia exacte, secundum omnes circum-
stantias exprimere valeam

G Horstius Tom. II. libr. II. Observ. XLV.

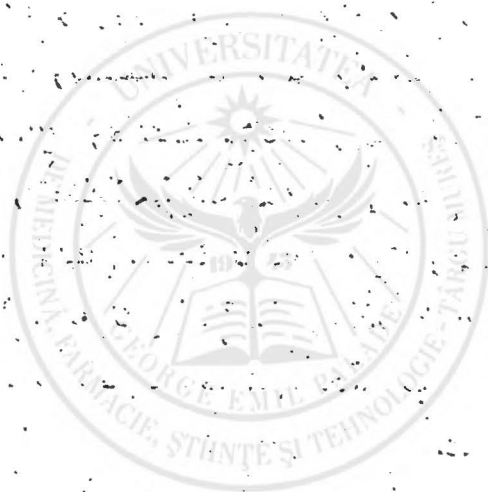

Prooemium.

Dirissimus, quem pertractandum, pro Laurea doctoratus medici, capessenda, suscepi, morbus, frequens sexus sequioris est calamitas, summa medici attentione dignus, tanto magis, quod dolosae sit indolis, lenis, in principio fallat; difficulter cognoscatur, perverse tractetur; donec tandem miseras corporis, animique cruciatibus exhaustas, vitamque aerumnosam abhorrentes, orci faucibus tradat.

In quantum tenellae admiserunt vires, conatus sum, experientia celeberrimorum circa hoc objectum Auctorum ductus, veram morbi imaginem, ob oculos ponere, causas et eventum accuratissime notare, atque therapiam adcomodatam adjungere.

Ut itaque sperare mihi liceat, benevolum
Lectorem agniturum; — fuisse mihi saltem in vo-
tis, boni aliquid et utilis praestandi.

AUCTOR.

D e f i n i t i o.

Scirrhus uteri (Metroscirrhis, Metroscirrhoma) sistit tumorem valde durum, in principio indolentem organi proliferi, cum summo in canceraticam degenerationem nissu, quae haemorrhagiis profusis, doloribus saevis, et profluvio foedi, summeve foetentis ichoris, omnia corroden-
tis stipatur.

Scirrhus raro integrum occupat uterum, saepissime ejus orificium, et collum afficiuntur; ratio latet in structura, situ, et functione harum partium; vi cujus per eminentiam illis exponuntur influxibus nocivis, qui scirrho producendo pares sunt. Evolvitur quidem et in corpore, ac fundo uteri scirrhus, vix tamen is ita circumscriptus est; ut etiam reliqua uteri substantia morbose alienata non sit, tumida scilicet, volumine aucta; justo magis infarcta, aliove modo abnormiter degenerata.

Neque hae morbosae mutationes ad solum restringuntur uterum, verum et partes vicinae, proxime cum utero nexae, aut illi adjacentes, de scirrhosa participant metamorphosi, inducta partim per causas communes uteri scirrhum producentes, partim ut effectus organi proliferi degenerati, considerata. Sic saepe tubae Fallopianae volumine sunt auctae, induratae, versus aperturam anteriorem nimium expansae, tumentes.

Ovaria nonnunquam ambo, frequentius sinistrum, magnum, durum, lympham consistenti, aut fluida repletum. Saepe contemporanee ipsa vesica urinaria praesertim in pariete posteriori, est morbose condensata, interstitia

membranarum lymphæ coagulabili infarcta, quin imo ut Cel: a Siebold observandi occasionem habuit; concrementis calcareis provisa. Denique et urethra, uretheres, plaures ipsi et vagina scirrhosæ indurationis participes haud infrequenter fiunt.

Hypotyposis

Metroscirrhosis quamdiu in evolutione persistit, sæpe praetervidetur, pro adfectu innocuo, aut saltem non gravi habetur, remediis scirrhi plane non convenientibus tractatur, exasperatur, ejus in cancerum transitus acceleratur; donec tandem sepositis levibus quibus larvata fuit symptomatibus, horrida sub forma suam praesentiam medico, et aegris, — sed nimis sero manifestet. Accedit, quod cum morbus hic in principio non tumultuarie ingrediatur, sed fallaci lenitate irrepit, a plurimis aegrotis, instans periculum non divinantibus, negligatur, vilipendatur; et medici auxilium tunc impetratur, dum jam scirrhi in carcinoma transitus factus fuerit.

Omissis variis, ab auctoribus traditis Metroscirrhomatis divisionibus, quas omnes hic exponere vetat opusculum, dissertationis inauguralis nomen gerens; scirrhi uteri descriptionem dabimus, prout is si non interrupto cursu culmen suae perfectionis attingit; in singulis casibus observanti semet offert.

Variam autem praebet morbus faciem, pro vario in quo versatur evolutionis gradu. Nos tria stadia statuemus, quae symptomatibus essentialibus differunt, ita; ut unius ab altero distinctio sit haud difficilis. — Itaque Scirrhus incipiens — Scirrhus exquisitus — et Cancer perfecte evolutus — quorum quilibet alia offert symptomata, nostram hic occupabunt attentionem. Monendum tamen habemus singulum morbi stadium non

arctissimo limite ab altero separari, ut unum potius in alterum insensibiliter transeat, eaque summe cohaerentes, atque vinculo ut plurimum inevitabili connexas esse, unius ejusdemque processus gradationes.

I. Scirrhi incipientis symptomata.

Hoc est illud morbi stadium in quo proh dolor! etsi strictissimum omnium symptomatum instituatur examen, tamen morbus cum alio facillime confunditur. Est hoc morbi principium summi momenti, cum in ipso, unice si quae secus possibilis est, radicalis admittitur cura, cujus proin cognitio summe necessaria, et maxima medici attentione digna est.

Inchoat hoc morbi stadium cum anomaliis fluxus catamentialis, et quidem subinde adeo exilibus, ut attentionem medici et aegrarum effugiant, aut minus quam necesse foret aestimentur. Oritur sensim obscurus ponderis sensus in regione uteri, qui dum aegrae sedent augetur; magis adhuc, dum stant, subinde dolor punctorius pelvim pectusve per vices trajiciens, sensus ardoris, cum stupore, et fornicatione femorum semet insinuant. Mox fluxus e vagina materiae albescentis, non olentis, nec partes verendas corrodentis, aut dolores causantis, apparet, per annos saepe perstans, graviditate oborta silet. Abdomen supra regionem ossium pubis attactum dolet, qui dolor sub pressione manifeste exasperatur. Alvus morigera est adeo, ut per 4 et 5 dies nulla excernatur. Urinae profundius tinguntur mucum deponunt, nec absque ullis molestiis mittuntur, quas tamen aegrae passim vilipendunt.

Increbescunt paulatim adducta symptomata, et nova molestiora, et momentosiora accedunt. Sensus quippe gravitatis, et pressionis, in regione uteri augetur, aegrae conqueruntur de molesta sensatione, ac si aliquid e vagina

prolabi vellet; stupor et formicationis sensus in femoribus increscunt; adsunt dolores tensivi, summe molesti in regione sacro-lumbali, vexat cephalaea dira, et tussis, praecipue ad vespervas, color faciei fit pallidior, adest summa delassatio post minimos corporis motus ad cubitum invitans, fluxus e vagina materiae albae, aut flavae, cum striis sanguineis. Maxime vero in hoc stadio attendendum est, ad systematis circulatorii exagitationem, circa tempus vespertinum praecipue ingruentem, quae sub schemate febriculae inflammatoriae incedens, cum aucto in utero calore, sensilitate morbose incitata, hujus organi statum inflammatorium denotat, qui saepe leviôr non advertitur, quamvis vix non semper scirrhi incipientis comes maximum in stabiliendis indicationibus curativis respectum meretur.

Investigatio genitalium in hoc morbi stadio, praeter minorem harum partium tumorem, vaginae imprimis aut uteri duriusculum, inaequalem frequentissime ad uteri collum restrictum, calorem normali non raro inferiorem, et materiae effluentis conditionem, nil notatu digni offert. Menstrua tamen frequentius ingruunt, largius fluunt, et consuetim diutius durant. Nonnunquam nulla observatur mensium anomalia, sed post quemvis celebratum coitum, sanguinis torrens ex utero prodit, absque dolore. In foeminis quae jam in annis climactericis versantur, singulo mense sanguinis profusio suboritur, per dies aliquot durans, fluxum catamenialem dolose simulans.

II. Scirrhi exquisiti symptomata.

In hac secunda morbi periodo, scirrhus uteri jam clarius semet manifestat, constantibus, et essentialibus stipatur symptomatibus adeo, ut etiam a minus in arte versatis facile cognoscatur. Phoenomena vero morbosa

quae scirhum exquisitum characterisant, haec sunt: corporis universalis delassatio, et dedolatio insignis, vires adeo prostratae ut levissimorum etiam laborum perficiendorum impares reddantur aegrae, et post quemvis exiguum motum corporis, nimium fatigentur. Corporis habitus manifeste fit cachecticus, color universae cutis est luridus, terreus flavo-virescens, similis ei qui in cachexia splenica, post pertinaces febres intermittentes relicta observatur, cutis ipsa crassa, infarcta, ejus temperatura normali inferior, physiognomia tristis languida, characteristica, verbis non exprimenda, et nonnisi foeminis metrorrhosi adfectis propria, et unica, semel visa nunquam obliviscenda, quam mihi in clinico, et divisionibus ampli nosocomii universalis Vindobonensis observandi saepius se occasio obtulit, lingua pallida, appetitus prostratus, invincibilis in somnum propensio. Regio uteri tumens dolet, adest sensus gravitatis, et ponderis molestissimus, et sensatio ac si uterus pondere majori prolaberetur. Minuitur haec sensatio sub situ aegrae in lecto horizontali, pelvi quidquam elevato, crescit sub quavis mutatione situs, sub sessione pedibus pendulis, aut sub directa corporis positura, et incessu, maxime vero augetur, et intollerabilis fit haec sensatio, stando, stupor et dolor summe molestus in femoribus, ad crura usque propagatus nunquam abest. His accedunt dolores saevi in regione sacro-lumbali sedem figentes, et exinde ad regionem intrascapularem, extensi tensivi, lacerantes, urentes, indomabiles, noctu praecipue irruentes, omnemque somnum arcentes. Fluxus e vagina est continuus, nunc fluidior, nunc spissior; albo-flavescens, virescens, striis sanguineis intermixtis, foetidus, acris, partes pudendas corrodens, in substratis lintheaminibus maculas pertinaces relinquens. Haec materies saniosa nunc cum molestiis et doloribus, nunc absque iis fluit, augetur ejus copia motu, largissimus vero fit fluxus, intentione corpo-

ris per labores; pulsus sanis sunt mox frequentiores, mox rariores, mollés, debiles, alvus nunc diarrhoica, frequentius pertinaciter clausa, scibalosa, nonnisi summo cum aegrae nixu deponenda, cum fluxus saniosi, et dolorum exasperatione, urinae nunc sunt turbidae sangvinolentae, nunc pallidae cum largo muco et molestiis mittuntur. Frequentes in hoc stadio quoque sunt metrorrhagiae praecipites, subinde absque ulla data ansa, alias post corporis protractos motus, post refrigerationem, animi varios adfectus, et similia. Denique dysuria, et tenesmus, hoc morbi tempore frequenter observantur, tamquam effectus morbosae irritabilitatis vesicae urinalis; ipsiusve intestini recti.

Exploratione partium genitalium interna instituta; collum uteri saepe in tota sua circumferentia tumens, molle, vel nonnullis saltem in locis durum tangitur, orificium magis apertum est, et figurae irregularis. Hic status saepe per plures menses persistit, quin ipsius perfecti canceri existentiam aut primam evolutionem praedicere possimus. Degeneratio scirrhusa uti jam supra attigimus non solum ad ipsum uterum restringitur, verum etiam ad tubas Fallopii, ovaria, vesicam urinariam etc: non raro extenditur, quo praecipue contribuit: morbus in principio non illico pro tali agnotus verum pro fluore albo, aut adfectione alia habitus, et incongrue tractatus, a foeminis nimium pudicibus celatus, neglectus; unde morbus naturae viribus nunquam sanandus, sibi ipsimet relictus, ulterius paulatim serpens, tantas devastaciones inducit. —

III. Canceri evoluti symptomata.

In tristi hoc, et conclamato stadio sequentia observantur: pressionis, et ponderis sensus in utero, qui jam in secundo morbi gradu adeo urgebat, nunc summum at-

tingit culmen, dolores femorum deorsum ad plantas, sursum ad nucham usque protenduntur, directionem juxta dorsi spinam legentes, immanes, diu, noctuve saevientes, aegris ejulatus, et sudores frigidos extorquentes, vix inducias miseris relinquentes. Haemorrhagiae sunt crebrae, praecipites, animi deliquium inducentes, artis ope nonnisi sistendae, effluxus ichoris e vagina putrescentis, grisei, hepatici, summe foetidi, partes quas permeat, arrodentis, destruentis, copia continuo augetur, quae symptomata abunde demonstrant, factum jam esse scirrhi in cancrum transitum.

In hoc rerum statu neque uteri orificium, neque cololum detegi licet, sed illorum loco, uti et in vagina tangimus excrescentias cartilagosas, striis profundis notatas, quae totam non raro replent vaginam, exque eadem protuberant. Habitus aegrarum in hac Catastrophe est nimium depravatus, emaciatus, ossa solum pelle tecta, — quamvis et haec difficulter gestant, debilitas maxima urget, appetentiae naturales omnes extinctae sunt, tussis pervicax, cephalaea vehemens, et dolores artuum, ad vespertas et noctu praecipue vexant, catamenia si non jam prius, nunc fluere cessant, aut revertuntur, sed maximis cum doloribus, somnolentia continua adest, ast vix obdormiunt aegrae, jam mox ob dolorum saevitiem evigilant (coma vigil) Evolvitur febris depascens, cum emaciatione aucta, calore vespertino siti ciamosa, sudoribus colliquativis aspectu gemebundo, tristissimo pulsu frequenti, debilissimo. His accedunt ructus acidi, putridi, vomitiones, aut vomitus pertinax, cum summa anxietate, et debilitatis incremento, abdomen meteoristice expanditur, oedema, et varices crurum, paralysisque extremitatum subsequuntur, conspicitur glandularum axillarum et ingvinalium tumescentia, facies hippocratica, vitae taedium, desperatio.

Exulceratio canerosa vaginam, vesicam urinariam, intestinum rectum, quin colon ipsum corrodit, et destruit ¹⁾ sicque accidit, ut faeces, et urina foedo spectaculo per vaginam prolabantur; dein ulcera turpia in cavo pelvis enascuntur, ossa cariosa fiunt, nimiumve fragilia. (Osteopsatyrosis.) Fluxus saniosus magis fit putrescens, et foetidus. quin integrae partes desorganisati et in pulverem saniosam conversi uteri secedunt, imo referunt plane observatores medici, quod integer uterus solutus a partibus cohaerentibus, per vaginam prolapsus fuerit. Sub his circumstantiis aegris tabe confectis, placida mors, unicum sub tantis calamitatibus solatium, finem imponit, vel praecedente effreni metrorrhagia aegrae sub animi deliquiis syncoptice pereunt, vel denique subsequis convulsionibus, tristes vitae scena clauditur.

Duratio scirrhi prout et transitus ex uno stadio in aliud est summe inconstans, citius tamen metroscirrhosis, transit in carcinoma quam scirrhus mammarum, quia magis uterus adfectus, expositus est nocivis influxibus.

Analogiae et differentiae.

Confunditur non raro scirrhus uteri, pro maximo aegrarum discrimine. 1) Cum graviditate, 2) cum profusa menstruatione et colica catameniali, 3) cum uteri polypo, 4) denique cum congestionibus, et intumescencia uteri innocua.

Ad rite stabiliendam diagnosim, quae si in quopiam morbo, in praesenti sane maximi est momenti, necesse erit singulorum adfectuum notas, et differentias, fusius quidpiam pertractare.

1) Hufeland's Journal der prac. Heilk. IX. Bd. 2. St. Seit. 161.

a) A graviditate dignoscitur scirrhus uteri, habito ante omnia justo causarum respectu, alia enim graviditatem, alia scirrhum producunt. Fluxus catamenialis in graviditate silet, vel aliquoties adhuc comparet sine doloribus, et typum regularem servat. Praesente scirrhus fluxus menstruus sub initio continuat, sed plerumque cum doloribus in regione sacro-lumbali, et pubis, atque sanguis vel copia exigua effluit, vel est profluvium largissimum aegram nimio opere debilitans, raro accidit, ut catamenia sub scirrhus emanent. Mammæ in graviditate intumescunt, sed tumor est elasticus mollis, papillae et area notae; et graviditati proprias subeunt mutationes. In scirrhus, mammae vel sunt flaccidae, nullasve patiuntur mutationes, vel integrae, aut in locis circumscriptis indurantur. dolentve, porro sub scirrhus, regio pubis summe dolorifica est, in graviditate dolor nullus, orificium uteri quidem nonnunquam teres, collum tamen uteri semper induratum, inaequale, asperum, abnormiter constitutum, et circa finem secundi et tertii stadii, penitus consumptum. In graviditate orificium semper est rotundum, molle, indolens, sitque semper mollius, quo diutius graviditas excurrit, in principio graviditatis variae praetereuntes valetudinis turbæ, et sensationes abnormes adsunt, quae omnia lapsu temporis disparent, et gravida bene se sentit. In scirrhus ad initium sanitas illaesa perstat, quae tamen eo magis labefactatur, quo morbus magis increscit. Denique graviditas est determinatae durationis, breviusque excurrit; ac scirrhus uteri, qui per indefinitum tempus decurrens, semper longum amat progressum.

Caeterum et scirrhus, et carcinoma uteri, cum graviditate complicata esse possunt, cujus exempla celleber-

rimi in arte viri Boer, Sommer et a Siebold 1) referunt, Hic diagnosis difficilis est, et plurimum abortus subsequitur.

b) A profusa menstruatione, quacum scirrhus ob metrorrhagiam hunc comitantem facile confundi posset, differt; quod huic haemorrhagiae a longo tempore dolores sacro-lumbales, et regionis pubis praecedant, ipsa cum molestiis summis, et doloribus sequatur, aliave scirrhum manifestantia symptomata praesto sint, porro sanguis cum sanie remixtus, turpis coloris, et foetidus est, denique exploratio genitalium interna scirrhosam degenerationem facile detegit, quae vix attacta, sanguinem plorare incipit, His itaque signis metroscirrhosis a profuso fluxu catameniali dignosci potest. Ast et cum colica catameniali confusio facta est, hic investigatio externa, internave, atque id medicum ducere potest; quod dolores sub fluxu menstruo periodici sint, in scirrho inconstantes, omnique die aegram infestantes.

c) A polypo uteri dignoscitur metroscirrhoma, quod in illo desit illa abnormis metamorphosis in vaginali uteri portione, haec potius quamprimum polypus per orificium uteri prodierit, mollis est, quasi disprensus (verstrichen) dein indolens, sanguinem sub tactu non fundens, absentia denique foetoris proprii, et aliorum scirrho priorum symptomatum, differentiam patefacient. Nihilominus tamen nil obstat, quominus et scirrhus, et polypus uterum eodem tempore inhabitent. Cujus duo exempla refert cel: a Siebold, in utroque casu extirpatio felici cum successu facta

1) A. Elias v. Siebold's Journal für Geburtshülfe, Frauenzimmer, und Kinderkrankheiten III. Bd. I. St. §. 50. — 57.

est, aegrae tamen in gratiam transitus scirrhi in carcinoma obierunt.

- d) Denique facillime (intumescencia) uteri benigna (Hypersarcosis) incauto, et obiter investiganti, pro scirrho imponere posset, Haec intumescencia non raro effectus est abortus, partus praematuri, difficilis, aut etiam normalis; alias causa. 1) Consistit in abnormi sanguinis accumulatione, in substantia uteri, quo plurimum complicata est, cum adfectione haemorrhoidali (haemorrhoides uteri) In hac adfectione collum uteri, et orificium, tumida sunt, et volumine aucta, sensum ponderis, et pressionis in regione uteri producunt, et sic saepe scirrhum simulant. Persistere tamen hic adfectus non raro per integram vitam potest; absque mutatione ulteriori, quamvis tamen non raro etiam in scirrhum transeat, sub medela parva, irritante, regimine diaetetico incongruo, aliisque nocivis influxibus concurrentibus. Hic itaque sollicita, et cauta investigatio; causae praegressae, et symptomatum omnium justa combinatio, medicum dirigere debent, ne falsa diagnosi stabilita adfectionem innocuam pro scirrho habeat, sicque therapiam perversam adhibens, periculum et miseras, quae evitari potuissent; inducat. Plura, et laudabilia explorationis suae resultata nobis, Claris. Schmitt 2) tradit.

A e t i o l o g i a .

Quod attinet ad causas metrorrhosim producentes: hae innumerae fere sunt, commode tamen reducuntur ad

1) Oslander in den Göttingischen gelehrten Anzeigen, Jahrg. 1808 Seite 1294.

2) Dr. W. J. Schmitt Erfahrungsresultate: über die Exploration bei dem Scirrhus u. Krebse, und andern krankhaften Zuständen des uterus, in Harless Jahrbücher der deutsch. medicin, et Chirurg. Nürnberg. 1815 I. Bd. Nro II.

disponentes, et excitantes. Disponunt ad scirrhum uteri diathesis propria; dicta scirrhusa, quod non rarum est observare; in una familia plures scirrhusi, a genetricibus haereditata adfici. — Largitur quoque diathesis, et morbus scrofulosus potens momentum disponens, praecipue si is ultra pubertatis periodum perdurans, naturae viribus debellari non potuit, dein dyscrasia venosa (morbus sic dictus atrabilarius) praecipue si cum scrofulosi complicata sit, ad scirrhum disponit. Denique foeminae melancholicae, summe irritabiles, hystericae, frequentissime uteri scirrhu corripuntur.

Ultimo adhuc qua momenta disponentia considerarentur: ipsa arthritis splanchnica, praecipue, anomala, rheuma pertinax, chronicum; et cachexia herpetica. Syphilis inveterata aeque indurationem uteri et liquationem ejusdem inducere valet, quae tamen mercurio frequenter, haudque difficulter cedit.

Hac praesente dispositione causae excitantes, leviores quoque Scirrhum producere valebunt. Ante omnia potentem prophasim sistunt laesiones mechanicae; per quas uterus, praecipue ejus portio vaginalis, premitur, contunditur, irritatur; ita ut inflammatio sequatur, quae ob praesentem dispositionem abnormem, non resolvitur; sed in lymphae exsudationem, indurationem, scirrhum abit, porro pessaria male formata, inepte applicita, aut materia quapiam irritante inquinata; partus frequentes, difficiles, artificiales, forcipe peracti; cum uteri orificii pressione violenta, versiones post effluxum liquoris amnii institutae, aut quaecunque ad partum administratio, rudi, et inepta manu peracta, abortus frequens, maxime si ebolicis provocatus fuerit, violenta placentae separatio, praecipue in partu immaturo, aut sub situ placentae abnormi; uti super orificium uteri, masturbatio frequens maxime adminiculis mechanicis effectuata. Praeter has causas mechani-

tas sunt adhuc aliae, chemicac praecipue, quae statum uteri subinflammatorium inducentes, lentam lymphae effusionem, stases, et indurationes scirrhosas inducunt, spectant huc: injectiones irritantes, adstringentes, ad sistendas metrorrhagias, aut fluorem album adhibitae, uti aquae frigidae, aceti fortis, solutionis alumnis, aut vitrioli, aquarum mineralium, ferrum continentium etc. tandem et injectiones admodam calidae.

Porro frequentes menstruorum anomaliae, maxime colicae catameniales aegram infestantes, aut menostasia post refrigerium inducta ¹⁾ dein longius durans perfrigeratio abdominis, in frigida atmosphaera, repentina suppressio floris albi diutius durantis, aut lochiorum, ipse instinctus sexualis suppressus, hinc scirrhosus uteri, et mammarum, frequens apud foeminas non nuptas, sed etiam repentina a coitu antea celebrato, abstinentia, (Hofrath Jördens in Hufeland's Journal der prak. Heilk. Bd. IX St. 1. pag. 147. et seq.)

Frequens quoque et rudis coitus, polypi, aliive in utero hospitantes parasitae, in dispositis scirrhosum inducere valent, Denique sterilitas prolapsus uteri, eius inclinatio (Hysterolaxia) praecipue post partum permanens, vita opipara, deses, incuria, pertinaces alvi obstructiones, congestiones haemorrhoidales, tumores varicosi, compressio uteri arcta ab extus, metastases lacteae, animi affectus deprimentes; timor, trititia, curae graves, atque uteri frequentes inflammationes, non resolutae, sed paractamata, et scleromata relinquentes, ad metroscirrhosum invitant.

Causa proxima.

Universim Scirrhii causa proxima necdum est sufficienter nota, ignoramus peculiarem conditionem, per quam

⁵⁾ M. s. Beobachtung in Hufeland's Journal IX. Bd. 1. Heft. S. 149.

glandulae in scirrhum potius, quam infarctus transeunt, neque cur scirrhosis in carcinoma transeat, quem exitum infarctus petere non solent. Nescimus cur morbus non natus ex contagio et topicus, acquirat indolem perniciosam, cum maximam acredine et devastatione, Sic quoque de scirrho uteri causa proxima multum disceptatum est, hodieque disceptatur. Videtur ea in inflammatione activa; aut passiva, vel stasi consistere, quo fit, ut humores nimis psastici, et lymphæ coagulabilis in parenchyma uteri effusa, condensata, indurata, germen pro ulterius evolendo scirrho ponat.

P r o g n o s i s

In omni scirrho generatim augurium infaustum statui debet, etenim malum isthoc, plerumque partes organismi, ad vitam si non absolute necessarias, tamen nexu multiplici, et arctissimo cum illis conjunctas, prehendit; clandestine irrepit; et semel evolutum rarissime artis auxiliis resolvendum, sed vel omine faustiori si partes externas magis plectit, et non ex diathesi universali scirrhusa propululat, cultro amoveri potest vel quod frequentissime accidit, in liquationem canceraticam ocyus serius degenerans, latissime serpit, nulla arte domandum passim parti quam occupat, et vitae universae necem adducens. Accedit, quod inter tot, tantaque remedia, quae inde a cognitione istius morbi ad nostra usque tempora proposita, et novis augmentata sunt, nec unicum existat; quod tuto, et certe operari videatur. Jam nunc si haec de scirrho-partium etiam minus nobilium, et necessariarum valeant, quid de metroscirrhosi sentiendum erit, ubi organon adfcitur, tam magnam in universam vitam potentiam exerens, quod per amplam suam philadelphiam, cum omnibus systematis organici partibus, in soma non minus, quam in psychen tam valide

reagit, ut non immerito a nonnullis anima mulieris nuncupetur. Quod prognosim adhuc tristiore facit, est morbi hujus initium, tam levibus et fallacibus symptomatibus ingruens, ut ab aegris negligatur, non aestimetur; a medico non cognoscatur, pro alia adfectione habeatur, incongrue tractetur, et sic morbi progressus et pericula augeantur, Denique difficilis remediorum alioquin incertorum applicatio.

Sequentia tamen momenta, faustiore caeteris paribus prognosim admittentia, in considerationem summenda sunt: subjectum ante morbi evolutionem bene constitutum, nullis, aut non gravibus morbis tentatum, firmum plethoricum 1) non cachecticum, nimis sensibile, aut exinanitum, animi pathematibus tristibus, deprimentibus obnoxium, porro laetius vaticinium statuendum est, si morbus non e diathesi universali ortum ducat, sed mere topicus est, si illico in principio cognoscatur, debiteve tractetur; si enim scirrhus jam exquisitus adsit, parum sperandum est, nisi syphilis in causa sit, tunc enim mouente immortalis Franki ϕ possibilitas sanationis datur.

Pessima prognosim statuenda est, si degeneratio scirrhosa maximam uteri partem teneat, aut plures partes proxime adjacentes, in compassionem inducat. Apud foeminas non nuptas, et eas quae coitum frequentem, ad quem in principio scirrhi adeo invitantur, non celebrant, omnesve noxios influxus in Aetiologia adductos vitant, prognosim laetior est, quippe hic scirrhus non raro in sua evolutione retinetur, metamorphosim canceraticam non inducit, et saepe qua talis, per integram vitam persistit, uti id et in mamarum, glandulae thyreoideae, aliarumve glan-

1) Cancer in foemina plethorica facile curatur, difficillime in melancholica. Haller in Boerhav. praelec. acad: Tom. vj

dularum scirrhus, observare non infrequenter licet. Quamdiu fluxus menstruus continuat, praecipue apud coelibes, et foeminas steriles, melius est, quoniam hic induratio scirrhusa non semper in cancerum transit, nonnunquam post repetitum fluxum catamenialem imminuitur. Si foeminae jam in annis climactericis versantur, saepe haemorrhagia, menstruum sanguinis fluxum, temporibus incertis supplet, in simili casu uterus scirrhosus non abit in carcinoma, si huic metrorrhagiae, se non associant dolores, et foetida sanguinis indoles, nihilominus tamen aegrae immoriuntur ex debilitate, per profusas haemorrhagias inducta. Similis exitus obvénit, in fungo uteri haematode.

Cancro jam perfecte evoluto, nulla prorsus sanationis spes datur, aegraeve ocyus, serius ad inevitabilem properant metam — Neque extirpatio partis degeneratae, vitam conservare, verum in paucis solum casibus prolongare, in longe frequentioribus, mortem accelerare solet. Graviditas non semper nocivum exserit in metroscirrhosum effectum; quousque in evolutione perstat, nonnunquam ejus transitum in carcinoma inhibet, quid, quod scirrhum plane radicitus sanare possit, ut Cel. a Siebold refert, ubi scirrhus in foemina quapiam nec valentissimis remediis, nec mercurio cessit, quem graviditas, et partus maturae prolis perfecte abigerunt. Mortem vero citius inducit, graviditas in utero carcinomatoso.

T h e r a p i a.

Priusquam indicationes curativas exponamus, illud praemittendum censemus, quod; contra nullum morbum fors, tanta, tamque diversa, sibi saepe opposita remedia adhibita fuerint, quam contra scirrhum et cancerum uteri, quod abunde monstrat; naturam hujus morbi, densa adhuc caligine obvelari, Non defuerunt quoque observato-

res medici, qui varia remedia specifico agere, et scirrhum uteri tuto, certe sanari posse, adfirmarunt. Sic aurum ejusve praeparata nonnulli, Calendulam Arsenicum alii, iterum plures Belladonnam, Aquam lauro cerasi, et plura alia, qua specifica decantabant, quin tamen haec adducta, plus, quam in casibus possibilibus sanationem, in desperatis, nec quidem temporariam mali mitigationem inducere valuerint. Nostri itaque nunc est, haec et alia proposita remedia, horum in casibus individualibus applicationem, effectus bonos, et mala inde pendentia, curatius quidquam pensitare, — Medelam vero scirrhi uteri adgredientes, eam per singula stadia, prouti is descriptus fuit, prosequemur. Alia quippe remedia poscit scirrhus incipiens, alia Sc. exquisitus, alia denique Cancer uteri evolutus.

I. Scirrhi incipientis medela.

Hae periodus pro curatione maximi sane est momenti, quoniam scirrhus in hoc stadio, remediis est obsequiosissimus, caeteris paribus facillime sanatur, aut ulteriori ejus evolutioni obices poni possunt. Diximus causam proximam scirrhi sitam esse, in inflammatione activa, vel passiva, aut in stasibus, hinc ergo triplicis hujus momenti respectum habentes, curam nostram accommodabimus. Ante omnia vero praesente causa, quae morbum induxit, aut sustinet, ea amovenda est, hinc quidquid premendo, distrahendo, contorquendo, irritando, in uterum agit, abigi debet, igitur pessaria male formata, inepte applicata excipienda sunt, ab ecbolicis, et emenagogis abstinendum, similiter injectiones acres, adstringentes vitandae, masturbatio, et coitus frequens interdicendus est, prolapsus et inclinatio uteri in pristinum situm reponenda, obstructio pertinax catharticis, et enematis sol-

venda. etc. His factis evenit non raro ut morbus nec alia exposcens remedia, sub congruo regimine diaetetico vincatur, aut saltem aptae medelae facilius cedat, Quodsi vero quamvis amota causa, ut plurimum evenit, morbus tamen persitat, aut causa quamvis nota, amoveri non potest, ut coelibatus, aut animi adfectus deprimentes, pertinaciter persistentes, aut plane causa non noscatur, tunc ad uteri statum pathologicum, nec non totius vitae conditionem attentionem nostram convertere, eique pro viribus obviam ire oportet. Praesente inflammatione uteri activa, (aliorum arteriosa) cum plethora universali, et statu systematis circulatorii irritativo, venaesectio omnino institui potest, plerumque vena saphaena secatur, universalem hanc sanguinis depletionem adjuvabit topica, per hirudines perinaeo, hypogastrio, aut labiis pudendis majoribus applicitas, praecipue ubi adfectio localis prae universali praevallet. Interne propinantur emulsiones nitratae, dec: Altheae, hordei remedia leniter eccoprotica; mannata, oleosa, magnesia, cremor tartari, externe cataplasmata emollientia, aut ex infuso hbae: hyosciami, cum pauxillo lactis, enemata ex dec: emollientibus cum oleo blando, vapores similes in vaginam imissi etc.

Caeterum caute mercandum cum venaesectionibus, praecipue ubi inflammatio chronicum, — passivum, magis petit decursum, tunc omnino, non saltem superflua, sed et nociva evadit universalis sanguinis missio, hic potius eo adlaborandum, ut inflammationi in utero chronicae, per vices recrudescenti, et lymphae coagulabilis effusionem molienti, obices ponantur, quod apprime per hirudines locis supra dictis repetitis vicibus applicitas, sub singula scilicet dolorum exacerbatione, praestatur, porro remedia resolventia, exsudationem lymphae inhibentia, aut jam factam resorbentia et in circulum reducentia, recte indicantur, uti forent: mercurius dulcis, sulfur aurat: antimonii, tartarus emetic: dosi refracta interne, externe ungent:

neapolitanum debite temperatum. Si denique stases scirrhi causam proximam constituent; tunc sales tractrici, sulfurici, aquae minerales salinae, Selterana, Seidschützensis, sulfureae, subinde et acidulae. Thermae Carolobadenses, Nenndorfenses, Baadenses etc: quarum tamen selectus semper a medico, aegrae aetati, constitutioni, et aliis circumstantiis accomodandus est. Regimen diaeteticum applicationem dictorum remedium sufulcire debet. Igitur aegrae victu non nimis nutriente, magis vegetabili utantur, potus diluentes, refrigerantes, praecipue multam aquam, si eorum digestioni non obsit, bibant; motus corporis (non tamen excessivos) exercent, animi denique sint hilaris, et paccati.

Ultimo denique ad indicationem curativam, hujus periodi perfecte explendam, status universalis; nunquam non memores, nos esse oportet, et latens fors diathesis scrofulosa, arthritica, syphilitica, aptis remediis, cuivis statui convenientibus, adgredienda est.

II. Scirrhi exquisita medela.

In hoc stadio, ad resolvendam indurationem uteri scirrhosam, innumera sunt tentata remedia, passim absque fructu. Syectant huc ex regno vegetabilium acrium resolventium: Rad: Sarsaparillae in decocto. plerumque in conjunctione cum aqua Calcis. Cicutae extractum interne, externe pulvis in sacculo gestatus, circa hujus remedii virtutem auctores discrepant, alii id prodesse, alii nil juvare, 1) tandem plane nocere contendunt alii 2)

Porro Calendula off: datur efus extract: ad drach: semis in aqua destillata solutum interne, externe injectio-

1) Oberteuffer, in Hufeland's Journal der prak: Heilk. IX. Bd. 2. St. pag. 81. seq.

2) Lange. Dissertatio, circa dubia Cicutae Herlmont. 1864.

nes ex decocto herbae aut etiam extracto aqua soluto. Hoc remedium a multis qua specificum praedicatum, aliis nullos praestitit effectus. 1) Juxta Cel: Westring 2) observationes, Calendula in 1-o et 2-o stadio scirrhi, virtutis est admodum exiguae, ast in cancro uteri perfecte evoluto, calendulam qua remedium, cui nullum adhuc par inventum est, laudat. Interne extractum ejus propinat in pilulis sub hac forma: Rp. Extract: Calendulae off. tot. plant. drach. IV. sem. Pulv. ips. plantae drach. I. sem. misce. f. l. art. pil. pond. gran. 11. consp. pulv. Calend. D.s. mane et vespere a 6 — 16 paulatim ascendendo summendae. Externe injectiones ex decocto saturato cum additamento extracti, cui etiam infusum chaerophyli sylvestris utiliter admiscuit, adhibuit. Durante cura, aegrae strictissimam observare debuerunt dietam, lacte pro maxima parte utentes. Sub hac medendi methodo, in conjunctione cum infricatione oyydi auri bis per diem in labia pudenda, ad $\frac{1}{12}$ — $\frac{1}{8}$ gran. partem auctor supra dictus, radicitus metrcarcinoma curasse profitetur. Belladonnam quam Cel. Richter sibi laudat, saepe funestos effectus, exeruisse visum est. Aqua laurocerasi a Cel. Osiander 3) optimo cum fructu adhibita, aliis nil praestitit.

Denique ex regno vegetabili adhuc Gummi amoniacum interne, et externe; solutionis quippe ejus in aceto vapores in vaginam immissi. Sabina et multa alia acria fortiter resolventia contra scirrhum exquisitum adhibentur.

1) Hufeland's Journal der prak. Heilk. IX. Bd. 3. St. pag. 86.
„Siebold's Journal für Geburtshülfe, Frauenzim. et Kinderkrank. III. Bd. 1. St. S. 49.

2) Westring's Erfahrungen, über die Heilung der Krebsgeschwüre, a. d. Schwed. mit Zusätzen v. Sprengel Halle 1817.

3) Osiander in den Götting. gelehrten Anzeigen Jahrg. 1816. 15 Stück.

Ex minerali regno : Aqua calcis , aquae minerales Baadenses. Nenndorfenses, Wisbadenses, Aquisgranenses Karolobadenses ect : praeparata antimonii, mercurii, auri ; oxydum quippe, et aurum muriaticum interne et externe usitatum, limatura mart. cum sale tartari ferrum carbonicum. Arsenicum et quidem ad generosas doses ab $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ gran. partem, ascendendo ad gran. unum et ultra de die, mirandum sane, quod a tali rememedii horribilis dosi, nulli deleterii oriantur effectus, fors hoc ex quadam amalgamatione arsenici, cum principio cancroso explicari posset, uti id quoque cum mercurio in syphilide accidit. Clariss. Wenzel solut ovem arsenici Faulerianam exhibet, incipiendo cum guttis 5 ter de die. Cel. a Siebold mercurium, in stadio scirrhi inter caetera remedia adhuc optimae virtutis esse contendit. Exhibet merc. dulcem aut merc. solubilem Hahnemanni refractis dosibus ab $\frac{1}{4}$ ad $\frac{1}{2}$ gran. partem, et conjungit eum cum cicuta, aut opio tunc, ubi actio ejus in uterum est moderanda, aut si dolores vehementiores urgeant.

Externe commendantur semicupia cum infusis et detis : hbae Hyoscyami, Cicutae, Belladonnae, aut eum hepate sulfuris parata. Prae caeteris vero laudantur injectiones in vaginam ex detis Conii maculati Calendulae, Belladonnae, Sabinae, porro aqua laurocerasi, solutione ferri acetici, mercur. subl. corrosivi, arsenici, etc. De his vero omnibus notandum, quod in scirrhu uteri perfecte evoluto, haec remedia aut plane non agant, aut vero deleterie ; irritando quippe scirrhum, carcinomatis accelerant evolutionem. Itaque injectiones aut nullae faciendae, aut tantum blandissimae, ex detis emollientibus Altheae malvae, lacte tepido, et similibus, quae in cum solum finem adhibendae sunt, ut debita et necessaria in genitalibus observetur mundities.

Si haec remedia frustra tentata fuerint, praeter extirpationem uteri scirrhusi, infra attingendam quam unice ut curam radicalem: — nonnulli considerant, maximis adlaborandum est viribus, ne scirrhus in cancerum transeat. quod modo palliativo praestamus, sequentibus: 1-mo Regimen diaeteticum adfectioni morbose sit adaequatum, per hoc enim solum subin scirrhi in carcinoma transitus inhibetur. Mundities adeoque debita servanda est, praecipue genitalium, contrarium enim mali exacerbationem, et canceri accelerationem promovet, dein labores et motus corporis nimii vitandi, similiter animi adfectus deprimentes. Victus sit parvus, non stimulans, magis vegetabilis, absque condimentis, et aromatibus irritantibus, pro potu optime aqua convenit, vitentur vinum, potus arabicus, theae stimulantes. Denique maximus respectus habendus est alvi, quae libenter per plures dies haeret, alvus etenim dura longiori tempore in crassis intestinis, et praecipue recto morans, sanguinis debitum motum in vasis intestinalibus, et uterinis impedit, congestiones morbosas, et stases auget, sicque malum exasperat. Igitur alvus per ecoprotica, mannata, eleosa, salem Glauberi, aut enemata, sollicitanda est. Coitus strenue interdicens hic enim frequentissime et citissime carcinoma invitat.

2-do. Ubi aegra dolores punctorios in regione uteri, aut tensivos, et lacerantes in sacro-lumbali accusat, hirudines per vices perinaeo, hypogastrio, aut regioni sacro-lumbali adponantur, et febre praesente, potus refrigerantes, emollientes porriguntur, ut. dicta hordei, althaeae, cum nitro, et oxymelle simplici. Febri abacta calomel refracta dosi exhibetur, et ad vespas 18 — 20 guttae aquae laurocerasi. Scirrhus non nimis duro, et praesente contraindicatione mercurium adplicandi, solutio tartari tartarisati, cum extracto graminis, et aqua lauro-

cerasi, recte indicatur. Balnea provide adhibenda, et nonnisi semicupia, ex Decto furfurum, concedenda sunt.

3-o. Uteri abnormis positura, in situm pristinum est restituenda, ad avertendum carcinoma, cui Cel. Wenzel adhuc ulcera artificialia, aut setacea, et fonticulos, in regione exitus nervi ischiadici ex pelvi, applicare praecipit. Haec forent remedia palliativa, quae ad avertendum, et procrastinandum metrorrhagia, in casibus non raris cum fructu in usum trahuntur.

III. Cancrivioluti medela.

Ubi scirrhus uteri in cancrum transierit, omnis sanationis spes evanescit, indicationisve omnis princeps scopus est, mortem procrastinare; sortem miserarum tristissimam lenire, urgentia quippe et molesta symptomata componendo. Hinc in hoc stadio, non alia, nisi symptomata cura locum habet. Sunt vero phaenomena morbosa quae attentionem medici exposcunt: 1-mo. Profusus fluxus materiae saniosae summe foetentis, e vagina. 2-do. Haemorrhagiae uteri effrenae. 3-tio. Dolores immanes. 4-to. Febris hectica, et tandem 5-to in quibusdam casibus vomitus pertinacissimus.

a) Ad fluxum saniosum profusum, et foetorem minuendum, injectiones instituuntur in vaginam ex decto conii maculati, porro succi dauci carotiae, aut eju, decto, solutione extracti salicis in aqua calcis, aut ferric acetici, quibus injectionibus opium aut acid. muriatic. dilutum apte adduntur. Illud nonnisi adhuc hic mendum habemus, foetorem fluxus saniosi, aliis intolerabilem, aegras in sortis suae alleviationem minus afficere, ob stupefactum nervum olfactorium.

b) Peculiarem attentionem metrorrhagiae merentur, tanto magis, quod hae profusae, aegram insigniter de-

bilient, et mortem syncopitica inducant, ad eas sistendas, aut saltem mitigandas optime adhibetur decum Chinae cum elixirio acid. Halleri. Etiam hirudines cum reliquo apparatu antiphlogistico proficuae erunt, ubi partis cuiuspiam uteri induratae inflammatio, in exulcerationem nitens, haemorrhagiae subest. Si metrorrhagia effrenis, vitae periculum minitans, suboriatur, tunc situs aegrae horizontalis iubetur, elixir. acid. Halleri, dosi majori, alternatim cum cinamomi, et opii tinctura exhibetur, et spongia madida, mixto, ex pulvere gummi arabici, et alumine, impraegnata, vaginae immititur, et utero fortiter apprimitur. Etiam concentrata solutio ferri acetici, in simili casu commendanda est.

- c) Dolores vehementissimi sopiendi sunt, hos nullum remedium melius compescit, quam narcotica, et inter haec princeps opium, mirandum sane, quam ingentes aegrae doses opii perferant. Ab initio 1 — 2 grana opii in substantia porriguntur, aut tincturae Thebaicae, Landani liquidi Sydenhami, guttas 15 ascendendo paulatim, cum aegrae medicamini assuescant. Ad duas usque tres drachmas opii aegrae ad semel absumere, absque ullo detrimento. Praeter opium adhuc Hyosciamus, Belladonna, praecipue vero Aqua laurocerasi, vel cum, vel sine opio, si alvi obstipatio timenda est, cum emolumento propinantur. Caeterum tamen penes omnem hanc narcoticorum tolerantiam, maxima circumscriptio adhibenda est, praecipue sub initio evolutionis canceri, ubi saepe dolores punctorii, vehementes, calor urens, et febris; partium induratarum inflammationem; in exulcerationem transcentem indicant, hic porrecto opio omnia exasperantur, nam non pura adfectio nervosa, sed status inflammatorius

hic subest, in simili casu potius hirudines, et reliqua antiphlogistica supra adlata levamen ferent.

d) Febris hecticae respectus habendus est. Quoniam haec liquationis canerosae effectum sistit, non sufferetur, nisi sublata et illa, quod cum impossibile sit, patet in quantum a medicaminibus hic sperandum erit, febrili hecticae oppositis. Quidquid itaque hoc sine in aegrarum salutem praestari potest, consistet in nutrientibus, facile digestilibus, medicamentis roborantibus, vitae energiam excitantibus ut: decocto Chinae, Lichenis islandici, et similibus interpolando per vices remedia emollientia, mucilaginosa, ad effectus deleterios, a resorpto viru caneroso mitigandos.

e) Denique frequenter, vomitus pertinax, in hac morbi periodo, miseriarum cumulum auget, vires vitales exhaurit, reproductionem alioquin jam labefactatam, ad imum dejicit, et aegras vitae fini proximiores reddit. Opium, Hyosciamus interne, et externe applicata, porro potio Riveri, non semper medici expectationi satisfaciunt. In sola Belladonna interne ad $\frac{1}{2}$ — 1 granum porrecta, vomitus adeo pervicax, potens remedium agnoscit.

Cura Scirrhi uteri radicalis.

Cum omnia proposita remedia scirrhum rarissime, (et quidem solum in principio) radicitus sanare valerent, frequentius saltem uberiores mali progressum inhibere, ac temporariam mali mitigationem inducere, saepissime vero diro huic morbo nec obices ponere possint; observatores medici, de radicali scirrhi uteri cura cogitarunt, camve in extirpatione uteri scirrhosi se invenisse — rati sunt, 1) Ast

1) Oslander. dessen Aufsatz im Reichsanzeiger. Jahrg. 1803. N. 300. S. 3926.

„Struve. dessen Ideen über die Exstirpation des Uterus in Hufel. Journal IX. Bd. 4: St. S. 123.

et haec crudelis operatio, optato caret effectu, in frequentissimis enim casibus mortis accelerationem, in paucis vitae procrastinationem, sanationem perfectam in paucissimis inducere valet (Monrous senior, inter sexaginta extirpationis casus, solum quatuor felices vidit.)

Ut igitur haec operatio nonnisi plurium medicorum consilio, aegra annuente, et sequentibus sub conditionibus, instituenda sit: 1-o Si malum mere topicum sit, a diatesi universali scirrhusa non ortum, neque aliarum glandularum degenerationes scirrhosae adsint.

2-o Si scirrhus in evolutione versatur,

3-o Si quidem jam carcinoma ortum sumserit, ast durationis sit exiguae, ambitus minimi, et partes contiguae, quae extirpari nequeunt, ut vagina, ovaria, tubae Fallopii etc. intactae manserint.

4-o Denique si febris hectica, emaciatio corporis, et virium magna debilitas absit.

Varias Extirpationis uteri scirrhusi methodos hic exponere, non ad forum nostrum pertinet, ut itaque eorum uberiores explanationem Chirurgiae practicae lubentes relinquamus.

L i t e r a t u r a.

I. G. Roederer. De Scirrho uteri Goetting. 1754.

Haller. Collect. dissertat. Pr. IV. 141 —

Ejusdem comentatio de uteri scirrho Goetting. 1756.

Gassman. Dissert. de scirrho uteri. Argentor : 1758.

Krauel. Dissert. de signis cancri uterini, observ. illustr.
Jenae 1796.

Jörden's. Ueber den Scirrhus, und Carcinom der innern
weiblichen Geschlechtstheile. Hufeland's Journal d.
prakt. Heilk. Bd. IX. St. 1. Nro. 7.

E Wenzel. Ueber die Krankheiten des Uterus.

James Wardrop. Beobachtungen über den Fungus haemato-
matodes, oder den weiblichen Krebs a. d. Engel, v.
Kühn Leipzig 1817.

D. J. Beyerle, über den Krebs der Gebärmutter Mann-
heim 1817.

G. J. Oden Dissert. de scirrho et cancro uteri Berol-
ini 1818.

Patrizi E. G. Traité sur le cancer de la matrice, et
sur les maladies des voies urinaires Paris 1820. 8.

Aus den Französich. übersetzt Leipzig 1820. 8.

Breschet et Ferrus in Dictionaire de medecine Tom.
IV. Paris. 1822.

Sunt adhuc plures Auctores, qui de hoc morbo scripse-
re, quorum nomina albo lapillo notari merentur,
ut Cel. Pet. et J. Frank a Siebold Rust,
Carus, Richter, Berends, et plures alii.—

